

Hung. h.

309i.

MAGYAR

ORSZÁG

GEOGRAPHICA,

AZ AZ,

FÖLDI ÁLLAPOTJÁNAK

LE-RAJZOLÁSA,

mellyes

egynehány fő-Geographusok munkájából
ki-szedetetett,

és

azoknak, a' kik Hazájokhoz illendő
szívességgel vífeltetnek, izemeik eleibe
terjesztett,

KAZINTZY FERENTZ.

KASSÁN,
LANDERER MIHÁLY

betűivel.

1775.

2966.

Oct. 1841.

P A T R I Æ
M E M O R I A D U L C I S .

92

~~RE=92~~

M 321.247

R
2

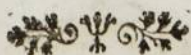

ELSŐ RÉSZ.

Magyar Ország a' Deákoktól ,
Hungariának , vagy Ungariának
neveztetett, minden kétség nélkül
a' mi eleinkről az Hunnusokról
vagy Unufokról , a' kik az napkeleti Á-
fiából , a' Caspium Tengersé mellől , az ö-
tödik Százban ki-indulván, itt telepedtek-
le, el-foglalván hatalommal Magyar, Er-
dély, Tót, s' Horvát Országokat.

A' Német - is ezen okból nevezi Ma-
gyar Országot: Das Königreich Ungarn ,
a' Francia: le Royaume d' Hongrie. a'
Tót: Uherška Kragna.

Ez az Ország (melly az 48. Polus alatt fekszik) határoztatik

Északról, Lengyel Orzágtól, és Silefiától.

Napkeletről, Erdély, és Oláh Orzágtól. Délről, Servia, és Tót Orzágtól.

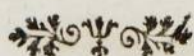
Napnyugotról Austria, és Horvát Orzágtól.

A' főbb hegyek közzül valók.

Első a' *Tatra*, Montes Carpatici. Ennek oldalán télbe nyárba hó vagyon, mivel a' nap nem vetheti sugarait ennek völgyeibe. Teli van ez hideg forrásokkal, mellyek a' leg-nagyobb kősziklákból folynak - ki. Egy nagy híru Tudós azt írja, hogy, midőn ezeken a' hegyeken járt volna, talált egy zöld színű tóra, a' mellyből valami dézskát ki-rántván és meg szemlélgetvén, hajó darabnak találta; és innét azt hozta - ki, hogy annak a' tónak a' tengerrel közösülése légyen. Legnevezetesebb az volna, hogy az Országot el-oltsza Lengyel-Orzágtól.

A' második a' *Fatra*, Liptó Vármegyében; ez ugyan nem olly magas mint a' *Tatra*; mindazáltal híres arról, hogy az Orzágnak tzimere közzé számláltatik.

A'

A' harmadik a' *Matra* Heves Vármegyében, melly nem annyira magas, mint hófzfú.

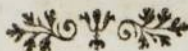
Vannak még több hires hegyek - is, úgy mint a' Budai, Tokaji, Tartzali, Tóltsvai, Tályai, Ujhelyi, Lifzkai és az Hegyallyaiak; de azok nem annyira magasságok-fól, mint borokról hírefek az egész Európában.

A' Tokaji mind azáltal elég magas, melly arról hires a' Historiákban, hogy annak tetején Turzol fel-hajtván egy kantsó bort, lovát meg-sarkantyúzta, és a' hegytetejéről meg-indulván, ott állapodott-meg, a' hol Tartzal építettett. Ezen a' helyen még akkor falú se vólt, hanem annak a' jeles szaladásnak emlékezetire építettett a' Turzol nevéről Tartzal.

A' nagyobb tók közzül

Első a' Fertő, Mosony Vármegyében, mellyet Deákúl Lacus Peisonis neveznek, Németül Neusieder See.

Második a' Balaton, melly, mivel igen hófzfú, Mare Hungaricum, az az, Magyar Tenger nevet kapott, 12. mértt földnyi a' hófzfzasága.

A' nagyobb folyó vizek ezek.

I. A' Duna.	} Ezek a' négy vizek
az Ország tzimere
közé számláltatta-
nak.
II. A' Tízza.	
III. A' Száva.	
IV. A' Dráva.	

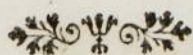
Grán, Vág, Rába, Hernád, Szamos, Kőrös, kisebb folyó vizek.

Ez az Ország IV. kerületre van osztva, úgy - mint :

- I. Duna mellyéki kerület,
- II. Dunán túl-való kerület,
- III. Tízza mellyéki kerület,
- IV. Tízfán túl-való kerület.

Némellyeknek pedig tetszik az Országot kétfelé osztani, a' kik fel-földet felső, az ál-földet pedig alsó Magyar Országnak nevezik. A' felső Magyar Országon értik némellyek a' Duna mellyéki, és a' Dunán túl-való kerületet; az álfón pedig a' Tízza mellyéki, és a' Tízfán túl-való kerületet.

De mi kerületenként és Vármegyénként járjuk és szemlélgefsük. Annak okáért lássuk

I. A' DUNA MELLYÉKI KERÜLETET,

Mellyben XIII. Vármegye található,
ugy-mint:

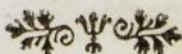
1. Pofony.		8. Bár.
2. Nitra.		9. Hont.
3. Trentsin.		10. Nograd.
4. Árva.		11. Pest, Pilis és
Zolt.
5. Liptó.		12. Báts.
6. Turótz.		13. Bodrog.
7. Zolyom.		

I. P O S O N Y Vármegye. Comitatus Pofonienfis.

Pofony Vármegyében Pofony Városára
Akadsz, Nagy Szombatra, Szent György-
re, s' Modrára,
Bazingra, Vajkára, Szentzre, Galan-
thára,
Dévénre, Lévárdra, és Királyfalvára.

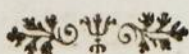
Itt van azért

I. *Pofony* Pifonium, vel Pofonium, *Presburg*,
Szabad Királyi Város, melly igen szép helyen épít-
tetett a' Duna partján. A' várban, (melly egy
mellette lévő hegynek tetején vagyon,) tartatatik
Szent István Királynak, a' Magyarok első Keresz-
tyén Királyoknak, Második Sylvester Római Pá-
pától küldtetett arany koronája, és kettős ezüst

kereftje, Királyi páltzája, pallástja, keftzyúje, farúja, és pántzélya, mellyekben a' koronázáskor, a' koronázandó személy fel-öltözik. Itt szokott lenni az Ország Gyűlése, az az, a' Diæta. Itt van a' Felséges Hely-tartó Királyi Tanáts, vagy a' Locumtenentiale Consilium, mellynek Præfese a' Felséges Albert, Saxoniai Hertzeg, és Felséges Királyné Afzszonyunknak veje. Itt vagyon a' Kamara és a' Kommando-is. Vagyon itt a' Szent Ferentz, Szent Klára, és Szent Ursula szerzetjén lévő Apáczáknak templomok és klastromok. A' Város kerítésén kívül vagynak Capucinusok, Trinitariusok, Misericordianusok, és a' Szent Ersebet szerzetén lévő Apátzák-is. A' Vár lakó Residentziája a' Felséges Albert Hertzegnek, és Kristina Fő-Hertzegnének. Ez a' Város anya Várofa az egész Országának, melly hires a' Király hegyről, mellyen a' leg közelebb koronázott Király lovag lani szokott. A' Városnak vagyon két Kaszárnája, és két szép Typographiája. A' Lutheranusoknak van itt oskolások, Magyar, Német, és Tót Templomok.

II. *Nagy-Szombati Tyrnavia*, szabad Király Város és a' benne lévő fok templomok és oskolák miatt Kis-Rómanak neveztetett. Épittette ezt Kunigunda, Harmadik Béla Király Felesége. Univerzitást fundált Cardinalis Pázmány Péter, Második Ferdinand Császár pedig lábra állította, és a' régi Jesuiták keze alá bizta. A' Dicasterialis Törvényes Táblájával ezen kerületnek hires lehet ez a' Város, nem külömben Lajos Királynak itt történt haláláról; Sambuk Jánosnak, ama' fő Philosophus, Mathematicus és Poétának itt lett világra jöveteléről; úgy Tzeglédi Istvánnak, Kaffai Prædikátornak, haláláról. Ebbe a' Városba Zsidónak és Tzigánynak lépni se szabad; mellyet 1683. Tökölyi Imre megvé-

vévén, földig égetett. 1704ben pedig Fejedelem Rákóczy Ferencz itt meg-veretett..

III. *Szent György Szabad Királyi Város*, *Piaristák* oskolája.

IV. *Bázing Szabad Királyi Város.*

V. *Moder Szabad Királyi Város*, a' *Benedictinufok* klastroma; a' *Lutheránufoknak* oskolája, és *Superattendenseknek* lakó helye.

VI. *Galantha Gróf Eszterházyak* kastélyával kevély.

VII. *Tsalóköz-sziget, Schütt*, ebben a' szigeten veretettek meg az *Hunnufok*, az *NagyKároly Tsászar* által. Ez bővségeért és szépségeért *arany kertnek* és *gyümöls Paraditsomnak* nevezetik. *Mátyás Király* ebben mulatozott.

VIII. *Vajkán* (Sedes *Vajkenfis*) laknak az *Esztergomi Érseknek Nemesei*, a' kik magok *Palatinusától*, és több *Tisztjeitől* igazgattatnak.

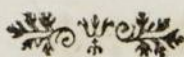
IX. *Királyfalva Gróf Pálfi János* kertjével méltán kevélykedik.

X. *Nagy - Lévard ékes* a' *Kolonits Familia* kastélyával.

XI. *Szentz* a' *Mólnár Albert* hazája, a' *Zucht Haus*ról hires.

XII. *Maria Völgy*, a' *Paulinufok* klastromáról nevezetes.

Ebben a' *Vármegyében* a' *Fő Ispányság* a' *Méltóságos Pálfi Házhoz* köttetett.

II. N I T R A Vármegye.

Comitatus Nitriensis.

Láthatod Szakóltzát Nitra Vármegyében,

Bajmótzot, és Nitrát a' Nitra mentében ;

És posztó fabrikát Privigyén, hirében Nemes Galgótz bizott hat erőtségében.

I. *Szakólcza* Szabad Királyi Város, második Bélának születése helye, ditfekedik Typographiával.

II. *Nitra* a' Piaristáknak Collegiuma, a' Franciscanusok klastroma, az ide-való Püspöknek Residentiája. Az ide-való Püspökséget fundáltak a' régi Magyarok; Szent István Király pedig meg nagyobbította. Geysa Király annak utána jószággal is meg ajándékozta, Káptalant fundálván.

III. *Ujvár Neubáusel.* tiz ostromot állottki. 1725ben ő Felsege parantfolatjából elrontatott.

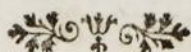
IV. *Bajmótz Præpositura,* fördővel, és fáfránnyal kedveskedik.

V. *Privigye* népes hely, a' Piaristák oskolája és posztó fábrica.

VI. *Holits* a' Király mulató helyével, és portzellányával kevély.

VII. *Saffinban* a' Paulinusoknál tartatatik a' Boldog Szűz Mária tfudálatos képe.

VIII.

VIII. *Galgócz* és *Leopold-Vára*, *Leopold-
Stadt*, erős hely,

IX. *Ghymes* Gróf *Forgáts* kastélya, és a'
familia magát innen nevezi.

X. *Komjáb* ugyan Gróf *Forgáts* kastélya.

XI. *Selye* a' *Catholicusoknak Collegiuma*.

XII. *Nagy-Tapoltsán* vásáros hely.

XIII. *Vág-Ujbely*, *Præpositura*.

Ezen *Vármegye*béli Fő-*Ispányság* a' *Nitrai Pü-
spökség*gel együtt szokott lenni.

III. TRENTSIN *Vármegye*.

Comitatus Trenchinienfis.

Trentsin *Vármegye* - is *Trentsin* *Városá-
val*

Hires, a' melly ékes pompás templo-
mával,

'S az *Illyesházyak* ékes kastélyával.

Letava 's *Lednitze* erős két várával.

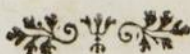
I. *Trentsin* *Szabad Királyi Város*. Ékes ez az
Illyesházy *Familia* kastélyával, az *Catholicusoknak*
Collegiumával és pompás templomával. Az *Augu-
stana* *Confessiót Tartóknak* vagyon itt kis oskolájok
és templomok.

II. *Betzkov* kerített hely, mellette van a' *Bo-
londotz vára*.

III. *Puchov* posztó fabrika.

IV. *Illaván* vár vagyon.

V.

V. *Letava* és VI. *Lednitze* két vár.

VII. *Kis-utza Ujbely*, népes helység.

IV. Á R V A Vármegye.

Comitatûs Arvensis.

Sovány földé vagyon Árva Vármegyének.

Sok hafznát vészí ez fajtjának, tejének.

Tfak a' zab, 's az árpa dífze mezejének.

Árva Tót kis Város feje vidékének.

I. *Árva* magas hegyen épültt vár vólt, a' hová rekefztette Mátyás Király Cancellariusát illy sententiával : *Arva fuisti, Perre, Arva eris, & in Arva morieris.*

II. *Velitsna.*

III. *Kubiny.*

IV. *Twardoffin.*

} *Sovány Tót belységek.*

V. L I P T Ó Vármegye.

Comitatûs Liptovienfis.

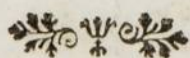
Nem dítfekedhetik Liptó buzájával;

Hanem néhol néhol zab, 's gabonájával.

Ékes Rosenberggel, Liptsével, s' Bortzával

Szent-Miklófsal, ez szép szép oskolájával.

I.

I. *Szent-Miklós* Nicopolis, oskolájával, és kereskedésével tette magát elő.

II. *Rosenbergen* rakják - le a' fót és itt van a' Piaristáknak oskolájok.

III. *Német Liptje*.

IV. *Botza* számos népü Tót helység.

V. *Verbitza*. a' régi Jesuitáknak oskolájok.

VI. T U R Ó T Z Vármegye.

Comitatús Turotziensis.

Sokan járnak Mosótz hires vásárára.

Ugy Znio, és Netzpál, szép oskolájára.

Szklabnyitza, 's Blatnitza fénylik hires Vára.

Stuben földőjére járnak 's Szent - Mártonra.

I. *Mosótz* vásárával hires.

II. *Szent Márton* népes és vásáros hely.

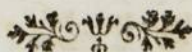
III. *Szklabnyitza*. és IV. *Blatnitza* két hires vár.

V. *Znio* a' régi Jesuiták oskolája.

VI. *Netzpál* Lutheranusok temploma és oskolája.

VII. *Stuben*. meleg földő.

VII. Z O L Y O M Vármegye.

Comitatus Zolienfis.

Zolyom négy Királyi Szabad Városáról:
Zolyomról, Besztertze, 's Libet-Bányá-
járól

Hires lehet, 's Radvány kettős kasté-
lyáról.

Utóljára hires Liptse 's Korponáról.

I. *Brezno Bánya.*

II. *Libet Bánya.*

III. *Zolyom* három Szabad Királyi Városok.

IV. *Korpona* Piaristák iskolájáról és gyű-
möltséről hires.

V. *Radvány* Radvánfzky Urak két kastélyai-
val ékeskedik.

VI. *Besztertze Bánya*, Szabad Királyi Város
veres rézéről, héti vásárjáról, és szép épületiről
hires.

VIII. B Á R S Vármegye.

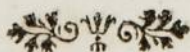
Comitatus Barsienfis.

Hires Kőrmőtz - Bánya van Bárs Vár-
megyében,

Melly fekszik a' febes Garan viz menté-
ben.

Sok rezet 's aranyat ásnak űregjében,

Pénzt-

Pénzt - is vernek itten ; mellyért nagy
hirében.

I. *Körmözt Bánya* igen kis város magában,
úgy hogy két templom, egy Franciscanusok kla-
stromán, és egy váron kívül alig van benne har-
mintz ház. De a' hűtát kipótolja a' Város ki-
tűnységét, holott mind a' Romano - Catholicusoknak,
mind a' Lutheranusoknak templomok vagyon, ezen
kívül ispitály - is.

A' Kamara - is itt vagyon, nem különben pénzt-
is vernek itten, a' Grán mezföze foly ettől.

II. *Uj - Bánya. Königsberg*, Szabad Királyi
Bánya Város, mellyet mivel a' hegyek körösköről
el-fognak, kőfalakkal nintsen be kerítve.

III. *Szent Kereszt*

IV. *Verebély*

V. *Nagy - Sarló* az Esztergomi Érfek - alatt
vannak.

VI. *Szent Benedeket* az Esztergomi Kánono-
kok birják.

VII. *Léva Mező Város.*

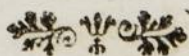
VIII. *Bársról* neveztetett a' Vármegye.

IX. NAGY ÉS KIS - HONT Vármegye.

Comitatus Hontensis.

Nagy 's Kis Hont Vármegye lett Sely-
metz Bányáról

Hi-

Hires , nem különben Ságról , és Osgyánról ,
Bozzoki Conventről és Præpoftságáról ,
Tsabragról , Rahóról és Rima - Szombat-
ról.

I. *Selymecz Bánya* , *Schemnits* , *Semnicium* ,
Szabad Királyi Bánya Város. Hires lehet arról ,
hogy a' Város alatt lévő földet egészen ki - ástak
az értzekért , és hogy az egész város gerendákon
áll , mellyekre az átfok szorgalmatosan vigyázni tar-
toznak.

II. *Rima - Szombat* szép népes tágas Mező-
Város , a' Rima partján építettett , vásárjáról hires.
Többnyire a' Helvétziai Confessiót tartók lakják.

III. *Tsabragról* nevezi magát a' Kohári Fa-
milia.

IV. *Bozzek Convent* és *Præmonstratensis Præ-*
positura.

V. *Ság* a' volt Jesuiták Collegiuma.

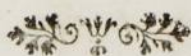
VI. *Rabo* és VII. *Osgyán* két káptély.

X. N O G R Á D Vármegye.

Comitatûs Neogradienfis.

Vesd szemed' Nográdnak kies vidékére,
Zöldes , kövér , gazdag rétje , 's meze-
jére,
Lofontzra , Fülekre , Gyarmatra , Szé-
tsényre.

No-

Nográdra, Bujákra, s' Érfek Vad-Kertére.

I. *Lofontz*, a' nagy sár miatt *Lutetia Hungarorum* népes és vásárjáról híres helység. Az H. C. tartóknak nagyon itt oskolájok és templomok.

II. *Szérsény* Gróf Forgáts keze alatt van, várával ékes.

III. *Fülek* várával híres.

IV. *Balassa Gyarmatról* nevezi magát a' Gróf Balassa Familia.

V. *Vad-Kert.* az *Esztergomi Érfek* helysége.

VI. *Buják* Hertzeg *Eszterházy Miklós* helysége.

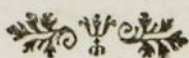
VII. *Nográd* ez előtt híres város.

XI. PESTH, PILIS ÉS SÓLT Vármegye.

Pest Vármegye ékes ékes mezejével,
És veres bort termő egynehány hegyivel,
Fényes, s' kevély meltán szép épületjével,
Ékes vidékével, 's gazdag tér földével.
Híres Pest és régi Buda városáról.
Vátzról, Gödöléről, Afzód, 's Kalotsáról,

B

Pi-

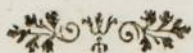
Pilis, Tzegléd, Pataj, Vissegrád váráról,
Kőrös, Ketskemétről, Tökölyről, Sól-
márról.

Itt mulathatsz

I. *Pesten*, Pesthum, Pestinum, Szabad Királyi Város Budának által ellenébe fekszik. Itt van a' Septem-Viralis, és a' Királyi Tábla. Ugyan itt láthatod a' nagy emlékezetű VI. Károly Császártól az meg-nyomorodott katonák izámára építettetett ispitályt. Ez ékes még a' Piaristáknak oskolájával, templomáival, és szép épületjével. A' várostól nints igen meszszére a' Rákos mezeje, mellyen a' Királyokat választani szokták régenten a' mi eleink. Ebben a' városban a' Duna ki-öntésével 1775-estendőbéli Februarius havának 16. 17. és 18. napján a' lakosoknak, kivált a' huszáton 171000. forintra betsúltt kart tett.

II. *Buda*, *Ofen*, Szabad Királyi Város, én nekelötte, míg Hazánkat Magyar Király kormányozta, a' Királyoknak lakó-helye volt. A' Vár közepén véttetett Hunyadi Lászlónak feje; kinek ötfé Mátyás annak-utána nagy hatalommal uralkodott, és lakott ezen várban. Hires ez a' város a' régi fürdőjéről, és Typographiájáról. 1771. Felső és Királyné Aszszonyunk MARIA THERESIA le-
küldé nagy pompával Szent István Magyar Ki-
rályunknak meg-nem rodhatt jobb kezét Budára, a'
az Udvar Templomába.

III. *Váts* népes Püspöki város, az ide-va-
ló Püspöknek lakó helyéről, a' Theresia-
num-

numról, a' Piaristáknak oskolájáról és typographiájáról hires.

IV. *Gödöle* Gróf Grassalkovits Antal ó Nagysága pompás vára, mellyben bámúlva 's tfudálkozva járhatsz. Itt láthatod a' Nagy Sándor fehér márványra ki-faragott valóságos képét, ugy az Eugenius Herczeg ágját székeivel együtt.

V. *Afzód* Podmanitzky Urak pompás Udvara, mellyben mindenféle nummismákat szemlélhetsz.

VI. *Pilis* hajdanában hires város; most Generális Beleznay Miklós és Obrist Lieutenant Beleznay Mihály ó Nagyságok kastélyai ékesítik.

VII. *Tzegled*.

VIII. *Kőrös*.

IX. *Ketskemét*.

X. *Pataj* népes gázdag Magyar Helységek.

XI. *Kalotfa* az Érfeknek lakó-helye, mellyet a' Törökök igen el-rontottak; de Gróf Tsáky Érfeksege alatt lábra állott.

XII. *Vissegrad* romlott vár.

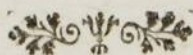
XIII. *Tsépél* szigetje, insula Leporum, Szent Klára Szerzetjén lévő Budai Apátság innen nevezetnek.

XIV. *Solmár* a' Királyoknak hajdan mulató helye volt, de már igen el-romlott.

XV. *Eugenius hegye*, *Eugeniusberg*, *Eugenius Hertzeg* mulató helye.

XVI. *Tököly* innen származtak a' Tökölyiek.

XVII. *Rátzkövi* Eugenius Hertzeg kastélya.

XII. B Á T S Vármegye.

Comitatus Batfienfis.

Báts Vármegyét némely Bodrog Vármegyevel

Ófzve - köti, kevély Báts Püspökségével,

Zomborral - is kevély, kövér helységével,

Baja - is ditfekszik jó kövér földével.

I. *Báts Püspöki Város*, a' Kalotfai Érfek alatt
vagyon.

II. *Zombor és Baja kövér helységek.*

XIII. B O D R O G Vármegye.

Comitatus Bodrogienfis.

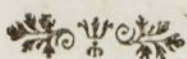
Ha akarod látni az ország határát,
Jőszte, nézzed Titul Præpositúráját,
A' Rómaiaknak sántzát, 's romlott vá.
rát,

Siratta az ország itt kapott nagy kárát.

I. *Futak közép fzerű hely.*

II. *Titul alatt foly a' Tifza a' Dunába.*

II. DUNANTÚL - VALÓ KERÜLET.

Mellyben vagyon XII. Vármegye.

1. Mosony		7. Komárom
2. Soprony		8. Esztergom
3. Vas		9. Székes-fejér-Vár
4. Szala		10. Tólna
5. Veszprém		11. Somogy
6. Győr		12. Baranya.

I. MOSONY Vármegye.

Comitatus Mosonienfis.

Forditsd két szemedet Mosony határára,
Hól akadsz előfzer Mosony Városára,
Kőptfinre, Lébenre, 's a' Fertő tavára.
Orosz-vár szemedbe tűnik 's O-vár vára.

I. *Kőptfin, Ríhee*, népes helység.

II. *Oroszvár* Carlburg.

III. *Ovár* ó Felsője vára és a' Piaristák oskolája.

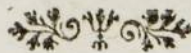
IV. *Mosony, Bieselburg*, népes hely, itt állanak a' gabonás hajók.

V. *Fél - Torony, Halb-Thurn*, a' Király műlató helye, és a' Fátzán madarak kertje.

VI. *Nezider, Neusiedel*, népes hely.

B 3

VII.

VII. *Galos* kővér földi helység.

VIII. *Szent Miklósnak* szép kastélya van.

IX. *Leben* Apátúrság.

II. S O P R O N Y Vármegye.

Comitatus Sopronienfis.

Német országgal és Mosony Vármegyével

Szomszéd, a' melly hires Fraknó nagy hegyével,

Rusttal, Kis-Mártonnal 's a' fertő vizével

De kivált Sopronnyal egyik fő helyével.

I. *Kis-Márton*, *Eisen-Stadt*, szabad Királyi Város, Hertzeg Eszterházy pompás palotájával, és Paradisomával fénylik.

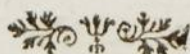
II. *Soprony*, *Oedenburg*, Szabad Királyi Város az iskolát ennek előtte a' Jesuiták igazgatták. Vagyon itt az Augustana Confessiót tartóknak iskolájok és templomok. Vagyon itt gesztenye erdő, és Typographia.

III. *Fraknó*, *Forchtenstein*, Hertzeg Eszterházy vára.

IV. *Raba-Köz*, a' Raba szigetje, itt van *Kapuvár* Hertzeg Eszterházy vára.

V. *Rust* Szabad Királyi Város.

III.

III. V A S Vármegye.

Comitatus Castriferrei.

Vas-Vármegyének-is van hofzfú határa,
Hól vagyon Szombathely, Szent Márton
hazája

Körmönd, Rohontz, a' Gróf Batyányi
szép vára.

Sokan járnak igen Kőszeg Táblájára.

I. *Körmönd.*

II. *Rohontz* Gróf Batyáni jószága.

III. *Gússingen*, Német-Uj-Vár, népes város.

IV. *Pinka-felda* szép és nevezetes helység,
mind mulató, mind vadas kertjéről.

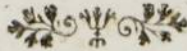
V. *Szombathely*, *Stein am Anger*, Szent Márton Püspök hazája, és a' Kánonokok lakó helye.

VI. *Kőszeg* Szabad Kiralyi Város, a' Dunán túl-való kerületnek *Dicafterialis Törvényes Táblájáról* neveztes.

VII. *Dómólkón* vagyon a' Boldog Szűz Mariának képe, ez a' Benedek Apátúrságról és a' nagy butsu-járafokról nevezetes.

VIII. *Szent Gotthárdnál* igen meg-veretettek a' Törökök 1664. esztendőben.

IV. SZALA Vármegye.

Comitatus Szaladiensis.

Jöjj-áttal, ha tetszik, Szala Vármegyére,
S' Vefd szemed' Tlak-tornya gazdag me-
zejére *Simegre a Püspök mulató helyére.*
Kanisán omlott-ki fok Töröknek vére.

I. *Kanisa* nagy erőtség 1702. el-rontatott.

II. *Lindva* Hertzeg Eszterházy jószág.

III. *Szridon* egy völgyben építettett helység,
a' mint mondják, Szent Hieronymus hazája.

IV. *Tsaktornya* nevét a' Méltóságos Tsáky Fa-
miliának köszönheti, borral és étellel gazdag.

V. *Simeg* az Veszprémi Püspök mulató helye.

VI. *Legrád* ennek előtte igen erős helység.

VII. *Keszthely* Festetich Familiának jószág.

VIII. *Szala-vár* hajdan erős vár, most közép
szerű helység.

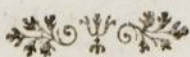
IX. *Egerszeg*, Szaladinum, ez előtt erős vár
vólt.

X. *Kopornak* on Apátúrság vagyon.

V. VESZPRÉM Vármegye.

Comitatus Vesprimensis.

Tekints ama' hires Balatón tavára,
S' kies partján épültt Tihány Városára
Vesz-

Veszprémre , s' Vásonyra , Pápa s' Palotára ,
Hunyadi Mátyásnak mulató házára.

I. *Pápa* népes helység , hajdan erős vár volt , de 1702. meg-rongyosodott.

II. *Palota* Mátyás Királynak kedves mulató helye , és a' Törökök ellen erős vár volt.

III. *Veszprém* Püspöki Város. 1702. el-pufztított a' vára , a' Veszprémi Püspöknek lakó helye.

IV. *Vásonykó* Kinizsi Pál hazájáról híres.

V. *Tibány* váráról , és a' Szent Benedek Apátúrságáról nevezetes.

VI. G Y Ó R Vármegye.

Comitatus Jaurinensis.

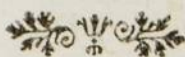
Győr Vármegye kevély Győr szép Városával

Melly fénylik a' Püspök szép palotájával

Szent Márton-is kevély Apát úrságával ;
Élt , él , fog is élni nagy szabadságával.

I. *Hedervár* Gróf Vitzy familia jószágá.

II *Nagy Győr* , Jaurinum , Szabad Királyi Város , a' Győri Püspöknek , és Kánonokoknak lakó helye , a' régi Jesuiták itt Akademiát kezdtek építeni. A' Franciscanusoknak , és Carmelitáknak templomok , és klastromok vagyon. 1595ben a' Török ezt a' várost meg-vette ; de két esztendő alatt

Méltóságos Generális Pálfi Miklós által onnat elkergettetett.

III. *Szent - Mirtou* S. Benedikti Archi-Abbatia, de S. Monte Pannoniæ, legfőbb Apátúrság Magyar Országban, mellyet Geyza, Szent István Király attya, építeni kezdett; Szent István pedig elvégeztet, és nagy szabadsággal megajándékozott.

VII. KOMÁROM Vármegye.

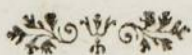
Comitatus Comaromiensis.

Komárom Vármegyét, jőszte, szemlélgefd-
meg,
Komárom Városát itt elébb tekintsd-
meg,
Mellyet az ellenség még nem vehetett-
meg,
Ha van időd, Tátát 's Nefzmélyt szem-
lélgefd-meg.

I. *Komárom* 1751. esztendőtol fogva Szabad Királyi Varos, ott fekszik, a' hól a' Vág a' Duna-ba foly. Ebben a' városban van az a' vár, mellyet még soha meg nem vehetett az ellenség. A' régi Jesuitáknak, Franciscanusoknak és a' Trinitariusoknak van itten templomok, és klastromok. 1763. esztendőbéli Juniusban nagy föld-indulást szenvedett, ötödik László Király itt született.

II. *Táta*, Totis, ennek várában Mátyás Király fokot lakott. Abban a' helyben, mellynek tejejen építettett a' város, igen szép veres márvány vagon.

III.

III. *Nefzmélyben* holt-meg Albert Császár 1439-ben, a' midőn Búdaról Bétsbe ment volna.

VIII. ESZTERGOM Vármegye, Comitatus Strigoniensis.

Esztergom Vármegye kevély fő helyével Esztergommal, kevély ez Érsekségével, Szent István Király itt lett születésével. Párkány-is kevély vólt nagy erőfisével.

I. *Párkány* régen erős vár, 1684 esztendőben itt veretett-meg a' Török.

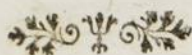
II. *Bátorkéfszi* gazdag népes helység.

III. *Esztergom*, *Gran*, Strigonium, Szabad Királyi Város, az Esztergomi Érseknek, a' ki ez előtt Primás is vólt, és a' Kánonokoknak lakó-helye, a' régi Jesuitáknak Collegiuma. Itt született Szent István Király és itt kerefszteltetett-meg, mellynek emlékezetire itt fundálta az Érsekséget. 1683ban inét el-kergettetett a' Török.

IX. SZÉKES FEJÉR Vármegye. Comitatus Albenfis.

Székes Vármegyében Székes-fejér-vára Az első, ez híres vólt hajdan fokára. Szent István választá koronázására, Ezt temetésére, s' néha lakására.

I. *Tsóka-kó*, Petra Monedulæ, rongyos vár.
II.

II. *Mór* népes falu.

III. *Székes-fejér-Vára*, *Stuhlweissenburg*, *Alba Regalis*, Szabad Királyi Város, igen erős erősség volt hajdan, de 1702. elrontatott. Szent István Király ezt választotta koronázására, és eltemetésére, és első Ferdinand Császárig mind itt koronáztattak. A' régi Jesuitáknak Collegiumokon kívül vagyon itt a' Franciscanusoknak, és Karmelitáknak-is klastromok, és templomok. 1543ban Soliman Török Császár ezt elfoglalta.

X. T Ó L N A Vármegye.

Comitatus Tolnensis.

Székes - fejér-Várról jőjj-által Tolnára;
Hol akadsz Szekszárdra, és Simon-tornyára.

Ha tetszik, s' van időd, vedd szemed'
Tolnára.

Ha ezt meg-tekinted, menny-által Föld-
várra.

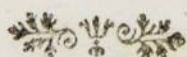
I. *Simon - Torna* erős és népes helység.

II. *Földvár* Szent Ilona Apátúrsága.

III. *Tolnán* tartott második Lajos Király Gyűlést 1518ban.

IV. *Szekszárd* nevezetes Apátúrság.

XI. S O M O G Y Vármegye.
Comitatus Simegiensis.

Somogy Vármegyére vizz az út Tólná-
ról,
Melly hires vólt hajdan Kapos-Vár vá-
ráról,
Somogyról, Szigetről, s' Koppan, Bá-
botsárol,
Leghiresfebb pedig Balaton tavaról.

I. *Koppan.*

II. *Somogy.*

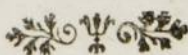
III. *Babotsa* ez előtt erős, de már most gyen-
ge három várak.

IV. *Sziget* ennek előtte erős vár vólt. Hi-
res ez 1566ban Soliman Török Tsáfszárnak itt tör-
téntt haláláról.

V. Itt vagyon a' *Balaton* tava, mellynek hofzfza
12. mértt földnyire terjed-ki.

XII. B A R A N Y A Vármegye.
Comitatus Baraniensis.

Ha Somogyról ki-jősz, akadsz Bara-
nyára,
Hol mehetsz-elő szép Pétsre, s' Várad-
jára
Az után Mohátsnak véres határára;
Melly-

Mellytől nem megszűn van az Ország határa.

I. *Péts*, *Quinque-Ecclesiaz*, *Funf-Kirchen*, Püspöki Város. Az benne lévő öt Balilikáról D-akül és Németül öt *Templomnak* neveztetett. A' Püspöknek és a' Kánonokoknak lakó helyéről, és a' vólt Jesuitáknak Collegiumáról hires.

II. *Péts Váradján* Præpositura vagyou.

III. *Siklós* a' Sigmond Tsászártömlött tetéséről, és váráról hires.

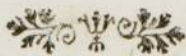
IV. Nevezetes hely *Moháts* a' Magyar Országi Historiákban második Lajos Királynak 1526-dikban történt siralmas meg-győzetetéséről; ki-is 22000. emberével együtt itt el-vezett. A' honnan így szóllott egy Poëta.

Romulidæ Cannas; Ego Varnam frage notavi.
Difcite mortales, non temerare fidem.

Ne nisi Pontifices jussissent frangere fœdus,
Non ferret Scythicum Panona terra jugum.

De 1687. Leopold Tsászárnak a' Törökökről yett hires győzedelméről-is nevezetes.

III. A' TISZA MELLYÉKI KERÜLET,

Mellyben vagyon XI. Vármegye.

1. Szepes,	7. Gómör,
2. Sáros,	8. Borsod,
3. Zemplén,	9. Heves,
4. Ung,	10. Tsongrád,
5. Aba-Uj,	11. Torontál.
6. Torna,	

I. S Z E P E S Vármegye.

Comitatus Scepusiensis.

Késmárk, s' Lötse, dísze Szepes Vármegyének,

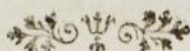
Szepes-vár, és Lublyó, tzimere földének.

Kevés hafznát veszi sovány mezejének,
De azt ki-pótolja fája erdejének.

I. *Késmárk*, Cæsareopolis, *Kásmarkt*, sen, *Kanßmarkt*, vel etiam *Kanßetßmarkt*, Szabad Királyi Város, ide gyültt Sigmund Tsáczár és Jagello Wladislaus. Az Evangelicusoknak vagyon itt oskolájok, és templomok.

II. *Lötse*, Leutschovia, *Leutschau*, Szabad Királyi Város, itten - is van az Augustana Confessiót tartóknak oskolájok és templomok,

III.

III. *Szepes-Vár* nagy közfiklán épített vár, mellyben született Zápolya János. Ennek alatta vagon.

IV. *Várallya*, mellytől nem meszsze van egy orrás, mellynek a' vizébe ha a' fát belé vetik, kővé válik.

V. *Szomolnok* itt ásák a' veres rezet hires a' ziment vizéről.

VI. *Tsótörtök hely, Donnerst Marckt, Quintoform, Fanum S. Ladislai.* Itten volt annak előtte a' Kamara, mellyet Káfsára vittek-által.

VII. *Abrahams Dorf, Abraham-falva* népes falu, azok közzül a' tiz Lantsa-hordók közzülvaló, a' kik a' Királyt a' hartzban lantsákkal követtek. Mellyért nagy szabadságot nyertek.

A' XVI. Városok közzül-valók ezek:

1. Lublyo 2. Podolintz 3. Kniz 4. Béla
5. Mátyásfalva 6. Szombat-hely Georgenberg
7. Felka 8. Poprád 9. Stráfa Michelsdorf 10.
Menyhard-falva: 11. Lubitza, 12. Ruskontz,
13. Durand-falva 14. Igló 15. Várallya 16. Oiafzi:
mellyeket Sigmond Tsászár 's Magyar Országnek
Királya Uladislusnak Lengyel Királynak el zálogo-
fitott 1412. de a' mostanában országló Koronás Ki-
rálýné - Afzfonyunk MARIA THERESIA, ő
Felsége, viszfza nyerte 1772 esztendőben Gállitzia és
Lodomeria orzáigival egyetembe a' Lengyel Or-
szágtól.

IX. *Podolintz* közép szerü helység, melly a'
Piaristák iskolájával és a' Szent Mária tfudálatos
képével ékeskedik.

X. *Drusbak* fürdőjével hires.

II.

II. S Á R O S Vármegye.

Comitatus Sarofienfis.

Sáros Vármegye-is kevély Bártfájával,
Eperjessel, a' melly hires Táblájával,
Nem külömben Szeben szép 's kis Váro-
sával.

Só-vár kevély lehet bizvaft sós kútjá-
val.

I. *Eperjes*, *Fragopolis*, Szabad Királyi Város,
Tifza mellyéki kerületnek *Dicafterialis* Táblájával,
a' vólt *Jefuitáknak* és *Lutheranufoknak* oskólájával
ékeskedik.

II. *Bártfa* Szabad Királyi Város a' *Tatra* a-
latt fekszik. Az *Evangelicusoknak* vagyon itt osko-
lájok.

III. *Kis - Szeben* Szabad Királyi Város.

IV. *Sárosnak* a' vára magas hegyen épültt.

V. *Sebes* közép szerű helység.

VI. *Só-vár* sós kútjairól hires.

III. ZEMPLÉNY Vármegye.

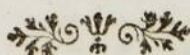
Comitatus Zempliniensis.

Ha Zemplény Vármegyét az útas vi's-
gálja;

Itt vagyon a' jó bor 's azt termő Hegy-
állya:

C

Lisz-

Liszka, Tokaj, Ujhely, Mád, Keresztúr, Tályá,
Lelepsz, Tartzal, Patak, Músák Oskolája.

I. *Zemplény* ennek előtte váráról igen híres volt, most inkább hirefedett-el vásárjáról.

II. *Terebesre* járnak sóért.

III. *Sáror - allya* Ujhely jó borával kedveskedő tágas helység.

IV. *Sáros Nagy Patak*, ennek előtte Fejedelem Rákótzý Ferentz várával, és a' volt Jesuitáknak oskolájával; most pedig a' Trinitariufoknak klastromával, és a' Helvetziai Confeffiót tartóknak Collegiumával tette magát elő.

V. *Lelepsz* Káptalanjáról, és a' Præmonstratensis Præpositurájáról híres.

VI. *Tályá*.

VII. *Tokaj*.

VIII. *Tartzal*.

IX. *Mád*.

X. *Zombor*.

XI. *Töltsva*.

XII. *Keresztúr*.

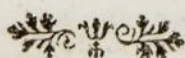
XIII. *Liszka*.

XIV. *Szerents*.

XV. ~~*Szada*~~.

XVI. ~~*Szenté*~~ Hegvallyai Városok, mellyeknek bora egész Magyar Országban, sőt más országokban

is

is híres. A' többi közt Tokaj híres, a' holott a' Piaristáknak iskolájok, a' Capucinusoknak klastromok van. A' sőt, mellyet Maramárosból hoznak a' Tifzán, itt rakják-le.

IV. UNGHVÁR Vármegye.

Comitatus Ungvarienfis.

Nem detfekedhetik fok erős várával
Ungvár, hanem tfak az egy híres Vin-
nával,
De az-is alább száltt fok idő jártával.
Ungvár nevezetes maga vásárával,

I. *Oroszvégen* lakik az Orosz Püspök.

II. *Vinna* egy magas hegyen épült erős, de
már el-pufztúltt vár.

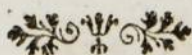
III. *Ungbvár* a' vólt Jesuitáknak iskolájok
vólt. Nevezetes ez még vásárjáról - is.

IV. *Palótz* Barkótzyak kastélya.

V. A B A - U J Vármegye.

Comitatus Aba-ujvarienfis.

Aba-Uj-Vármegye híres lett Kafsáról,
Országunknak egyik híres Városáról,
Es az benne lévő Akademiáról,
Jáfzai Káptalan 's Præpositúráról.
Szikszó tette magát két győzedelmével,

'S a' Törökkel kétfzer tett ütközeté-
vel

Hireffé. Dítsefkzik ez kővér földével,
Vásárjával, s' zöldes gazdag mezejével.

I. *Kassa*, *Cassovia*, *Raschau*, felső Magyar Országnek leghirefőbb városa, ez alatt foly-el a' Her-
nád és a' Tfermel pataka foly a' városon keresztül.

Az Akademiát annak előtte a' Jesuiták igaz-
gatták, melly 1657ben fundáltatott. Batori Sónia
Fejedelem Rákótzý Ferentzné építettett itt a' völt
Jesuitáknak pompás két tornyú templomot. Kinek
Urától úgy mint Fejedelem Rákótzý Ferentztől
meg-vétetett, és az ő keze alatt igen épültt. Va-
gyon itten jól el-kefzítettett fegyveres ház és két
kazárnya.

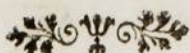
II. *Jászó* Káptalanjáról hires, a' Jászai Præpost
keze alatt van.

III. *Felső*, és

IV. *Álsó Metzenzóf*, ennek lakofai Német
Nemzet, a' kik igen éktelenül, 's azért-is érthet-
lenül ejtik a' szókat, úgy, hogy még a' jó tisztá
Német-is nagy nehezen meg-értheti és kiveheti ér-
telmét beszédjeiknek, szavaiknak p. o. geht ma
*Baßa adjatok nékem vizer. Woper a Krug Vala-
mi kantsó, korsó. Bo von thal mi végre, mi okból.*
Igen jó munkás és erős emberek, a' kik 'findel ha-
jogatófál, árkoknak ásásával, és többnyire vassal
keresik élelmeket.

V. *Szikszó* nevezetes és népes helység. A'
tornyát, a' mint mondják (melly négy szegeletű kő-
vekből áll,) még a' Gothusok építették. A' Tö-
rököt kétfzer verték-meg a' miéink itten.

VI.

VI. *Góntz* népes helység.

VII. *Szepsi* tágas helység.

VIII. *Ujvár, Aba - Ujvár Várát* meredék hegytetején építtette Aba Palatinus.

VI. T O R N A Vármegye.

Comitatus Tornensis.

Nem ditsekedhetik Torna nagyságával,
Sem mezfize terjedő kővér határával,
Meg - kell elégedni ennek tsak Torná-
val,
Szilitzének hires fetét barlangjával.

I. *Torna* hajdan igen erős vár, de már most tsak Gróf Keglevich szép kastélyával fénylik.

II. *Szilitze* hires barlangjáról, mellyben nyárbán igen nagy hideg van, télben pedig igen meleg.

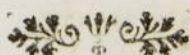
VII. G Ó M Ó R Vármegye.

Comitatus Gómórienfis.

Nagy kősziklán épültt Muránynak Várá-
val

Kevély Gómór. Hires lett Tsetnek vasá-
val.

Dobfina-is hires Tzinobriumával
Rosnyó aranyával és oskolájával.

I. *Murány* híres és nevezetes a' *Historiákban*, nagy 's meredek kő-sziklán épült várával, melyet Gen. Veffelényi Ferentz más fortéllal meg-nem tudván venni, Szétsényi Mariának szerelme által vett-meg.

II. *Tsetneken* leg jobb vafat ásnak.

III. *Kraszna-Horkán* szép formájú vár lát-tatik.

IV. *Dobfina* papirosával, és *Tzinobriumával* kedveskedik.

V. *Rosnyó* szép város, a' volt *Jesuitáknak* oskolájával híres volt az előtt; most nevezetes aranvával, veres rézével, kénefsőjével, és *Tzino-briomával*.

VI. *Gómón* az *Evangelicusoknak* templo-mok, és oskolájok vagyon itten.

VII. *Futnok* népes helység.

VIII. BORSOD Vármegye.

Comitatus Borfodiensis.

Sok 's jó buza terem Borfod Vármegyé-ben,

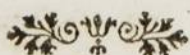
Holott épült Miskóltz egy kis hegy tő-vében

Itt Keresztes, Ónod a' Hernád menté-ben

Fekszik a' Vármegye fzélső mezejében.

I. *Szendró* közép szerű helység.

II.

II. *Diósgyőr* első Mária Királynétól épített hely.

III. *Miskolts* népes és tágas város, jó borával, és étellel kedveskedik, a' Helvetziai Confessiót tartóknak iskolájok vagyon itt.

IV. *Ónod* a' Kurutzoknak 1707. itt történt siralmas őszve-gyűlések miatt nevezetes.

V. *Kereftes* népes város.

VI. *Afzaló* jó helység.

IX. HEVES Vármegye.

Comitatus Hevelienfis

vnitus cum Exteriore Szólnok.

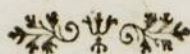
Heves Vármegye lett Szólnok Vármegyével

Egygyé, a' melly kevély a' Matra hegyével,

Országunk 's Hazánknak egyik tzimereivel;

Egerrel, Szólnokkal 's kővér mezejével.

I. *Eger*, *Erlau*, *Agria*, Püspöki város, itt lakik az ide-való Püspök, melly Barkótzsi Ferentz ó Excellentiája Püspökségétől fogvaft mind ez ideig igen épül. Az Egri Káptalan híres az Országban. Egy Metset, az az, egy Török torony láttatik a' városban. A' Fort contre tristesse, az az, a' mint a' hely neve mutatja, *Szomorúság ellen-való helyét* Gróf Barkótzty Ferentz ó Excellentiájának

el-hányatta Gróf Eszterházy Károly ó Excellentiája, a' mai Püspök.

II. *Gyöngyös* a' *Matra* hegye alatt' fekszik, népes helység. A' vólt *Jesuiták Collegiumáról*, *vásárjáról* és *boráról* hires.

III. *Harvan* ennek előtte nagy erőtség, most Gróf *Graffalkovits* Ur jószágá.

IV. *Poroszló* tágas helység.

V. *János-budjának* Præpositurája vagyón.

VI. *Szolnok* *Tisza* partján épültt erős hely.

X. TORONTÁL Vármegye.

Comitatus Torontaliensis.

Köszönje *Maria Theresiájának*

Lételét *Torontál*, kegyes *Aszfzonyának*.

Thür, 's *Betse*, tsupán tsak feje határának.

Nagy hasznát veszi ez a' sebes *Tiszának*.

I. *Thür* erről neveztetett a' Vármegye *Türuntál* Vármegyének.

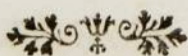
II. *Beise*, *Betsetek* *Tisza* partján épültt *Mező-Város*.

XI. TSONGRÁD Vármegye.

Comitatus Tsongradiensis.

Ezen kerületnek *Tsongrád* a' határa,

Holott, ha vigyázol, a' *Tisza* folytára,
Akadéz

Akadsz legelőbb is Tsongrádra magára,
Az után Szentesre, 's Szeged-Városára.

I. *Szentes* tágas és népes falu.

II. *Tsongrad* nagy és népes helység.

III. *Vásárhely* Gróf Károlyi jószágga.

IV *Szeged* Szabad Királyi Város, Piaristák
oskolájával, *Barom* vásárával, halával és életjével
igen híres.

IV. TISZANTÚL-VALÓ KERÜLET,

Mellyben vagyon XIV. Vármegye.

1. Temesvár,	8. Közép Szólnok,
2. Tzanád,	9. Kővár Vidéke,
3. Árad,	10. Szathmár,
4. Zaránd,	11. Szabolts,
5. Békes,	12. Ugotsa,
6. Bihár,	13. Bereg,
7. Krafzna.	14. Maramaros.

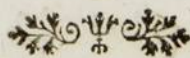
I. TEMESVÁRI BANÁT.

Banatus Temesiensis.

Temesvári Banát a' Duna mentében
Vagyon, a' hol fekszik kővér mezejében

C 5

Pan-

Pantsova, 's Temes-vár, a' melly nagy
hirében.

Almás, és Orfova épen a' végében.

I. *Temes-vár, Tömös-vár, Temesium*, a' Töröktől fokot szenyvedett 1552. a' Töröktől el-fog-laltattatott; de 1716. innét el-kergettetett. Ebben a' városban vólt a' Jesuitáknak oskolájok, és a' Franciscanusoknak klastromok. Itt van az Admini-stratio-is, és a' General-Commandó-is itt. Ugy a' Görög Püspök-is itt lakik.

II. *Lippa, Lipp*, igen kitsiny, mindazáltal erős erőtség, melly 1716. ismét a' Magyarok kezek alá jött.

III. *Fatsád* várával ékeskedik.

IV. *Lugos* erős helység.

V. *Karánsebes* hajdan erős 'és hires város.

VI. *Almás* jó helység.

VII. *Verfétz* népes helység.

VIII. *Uj-Palánka*, 'és

IX. *Pantsova* föld fántztzal erős;

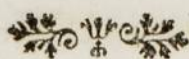
II. T S A N Á D Vármegye.

Comitatus Tsanadiensis.

Tömös-Várról az út Tsanád Vármegyére
Viszen, a' melly kitsiny, de hafznos föld-
dére.

Itt mehetfz Egresre, 's Makó mezejére,
'S Tsanádra, a' Püspök szép lako-helyére.

I. Tsa-

I. *Tsanád* a' Püspök lakó-helye, mellyet fundált Szent István Király. Itt jvalaha Dieta-is tartatott, és Kun, az az, negyedik László Király itt temettetett-el.

II. Egrefen Apátürságot fundált második András Király.

III. *Makó* kővér földű Magyar Város.

III. Á R A D Vármegye.

Comitatus Aradiensis.

Igen kitsiny Árad Vármegye határa,
De kővér. Ha tetfzik, mennj Tót Várad-
jára

Ó-Árad 's Uj-Árad szép 's erős várára
Solymosra, a' kinek tsupa rongy a' vára.

I. *Tét-Váradja* erős vár.

II. Ó *Árad* romláshoz közelit.

III. *Uj-Árad* erős vár, a' Görög Püspök
helye.

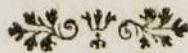
IV. *Solymos* rongvos vár.

IV. B É K E S Vármegye.

Comitatus Békesiensis.

A' Historiákban hires Gyula vára,
A' melly nevezetes vólt hajdan fokára,
El-mehetsz Ótsödre, Békesre, 's Gyoma-
mára,

Szent

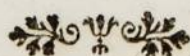
Szent András, Birinke, Szarvasra, 's
Tsabára.

- I. *Gyula* hajdan a' Török ellen hires vár.
- II. *Ótsöd*,
- III. *Békes*,
- IV. *Gyoma* jó földü Magyar helyek.
- V. *Tsaba*,
- VI. *Szarvas* népes Tót helységek.

VI. B I H A R Vármegye. Comitatus Bihariensis.

Kevély lehet méltán Nagy-Várad várával,
És a' Püspököknek szép palotájával,
Telegddel, 's Debretzen hires városával,
Táblájával, és szép Collegiumával.
Ha tetszik, itt mehetsz bátran Margitára,
Bajomra, Deretske, Székely-hid, 's Kabára,
Biharra, és Szent Jób Apátúrságára
'S Dioszegre, honnan mehetsz Nagy-Létára.

I. *Nagy-Várad*, *Groß-Wardein*, *Magno-Vardinum*, Püspöki város, ez alatt foly-el a' Kőrös, hires erős várával, Szent László Királynak, és Sigmond Tsászárnak tetemivel és fürdőjével hires.

1692ben a' Török innen el-veretett. Cardinális Pázmán Péter itt lett e' világra; a' Paulinusoknak, és Franciscanusoknak van itten klastromok.

II. *Debretzen*, Szabad Királyi Város, melly, mind a' Piaristáknak iskolájával, mind a' Helvetica Confessiót tartóknak Collegiumáról, leg főbbképen Dicafterialis Törvényes Táblájáról hires. Ez a' Város annakelőtte, se Bihar Vármegyében nem volt, se Szaboltsban, hanem ő Felsege parantsolatjából egyikhez kellett magát kaptsolni. Debretzen azért magát Biharhoz kaptsolta. Lonyai Ferentz Ur jtt erről következő fellyül-irást:

Virgo fuit condam, iam desponsata marito est
Debretzen, hanc bini deperiëre proci.
Carne Szabolts & pane placet, sed munera Bacchi,
Credibile est, illi plura dedisse Bihar
Circumquaque Szabolts ambit; Bihar attamen illam
Demulsit nimia fertilitate foli.
Amplexumque proci sic dedignata prioris,
Despexit modicas dives amantis opes.

III. *Bihar* föld-váráról hires.

IV. *Szent Jób* Apátúrságáról és sántzáról nevezetes.

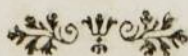
V. *Telegd* kertjével hires.

VII. KRASZNA Vármegye.

Comitatus Krasznenfis.

Nem ditsekedhetik pompás városával Kraszna, hanem tsak az Valkó-vár várával,

Az-is

Az-is alább szállott fok idő jártával,
Hanem tsak jó buzát termő határával.

I. *Somlyó* Batori István, Lengyel Országi Királynak, és Batori Sofianak, Fejedelem Rákótzty Ferentzének születéséről hires.

II. *Valkó-zár* hajdan erős vár.

III. *Nagy-falu* népes falú.

VIII. KÖZÉP SZÓLNOK Vármegye.

Comitatus ^{Medioeris} Exterior Szolnok.

Tasnád vagyon közép Szólnok Vármegyében,

Jó ros 's buza terem gazdag mezejében.
Itt Hadad és Zilaj a' Mezses szélében,
Melly hegy igen hires 's nagy nevű hírében.

I. *Tasnád* népes tágas hely.

II. *Hadad* Vesselény: Familia innét nevezi magát.

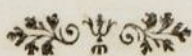
III. *Zilaj* kősziklán épült vár.

IX. KÓVÁR VIDÉKE.

Districtus Kővár.

Kővár ditsekedik Kapnik Bányájával,
Melly igen híresé lett bőv aranyával;
Kővár sem utolsó volt hajdan várával,
De hirét el-ásták fok idő jártával.

I. *Kő-*

I. *Kővár* magas helyen épült, de már elpusztult vár.

II. *Berkesz* közep fzerű helység.

III. *Kapnik*nak arany, és ezüst kis bányája van.

X. SZATHMÁR Vármegye.

Comitatus Szathmariensis.

Szathmár Vármegye-is kevély Nagy-Bányával,

Nem külömben Felső-Bánya aranyával,
Nagy-Károly Károlyi Gróf szép kastélyával,

'S a' kegyes Atyáknak szép oskolájával.

I. *Nagy-Bánya*, Rivuli Dominarum, Királyi Bánya Város.

II. *Felső-Bánya*, Királyi Bánya Város, gazdag arany 's értztzel.

III. *Medjes*, *Aranyos-Medjes* népes és tágas helység.

IV. *Erdőd* ennekelötte erős vár völt, de az Erdélyi haboruban földig rontatott.

V. *Szathmár-Németi* Szabad Királyi Város.

VI. *Nagy-Károly* tágas helység, Gróf Károlyi kastélyával, és a' kegyes Atyák oskolájával, ugy Typographiájával hires.

XI. SZABÓLTS Vármegye.

Comitatus Szaboltsensis.

Szabolts ditsekeszik szarvas marhájával,
Gúlyája, 's dinyéje, 's kukuritzájával,
Jó buzát, 's gabonát termő határával,
Kallóval, Várdával, 's Hajdú-Várofával.

I. *Kalló* népes kővér földű helység, a' Vármegye házával fénylik.

II. *Nyir-Bátorból* származtak a' Bátorjak.

III. Etsed erős vár, de 1701. el rontatott.

IV. *Kis-Várda* a' Tifzától nem meszsze építettett.

V. A' hét Hajdú város. 1) *Nánás*, 2) *Dorog*, 3) *Hatház*, 4) *Vámos-Pirts*, 5) *Bószórmény*, 6) *Szoboszló*, 7) *Fölgár*.

XII. UGOTSÁ Vármegye.

Comitatus Ugotsensis.

Ha tetszik, Szaboltsról mennj-el Ugotsára,

Holott legelőbb-is akadsz a' Tifzára,
Majd szemedbe szára tűnik Nyaláb régi vára,

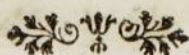
'S Nagy-Szólós. Víz az út innét Kankóvárra.

I. *Kankóvár*, és

II. *Nyaláb* hegyen épültt várak.

III. *Nagy-Szólós* Prinyiek kastélya.

XIII.

XIII. B E R E G Vármegye.

Comitatus Beregiensis.

Ugotsa Vármegye Bereg Vármegyével
Szomszéd. Ez ditsekizik Munkáts ere-
jével,

'S épen győzhetetlen nagy erősségével.
Helmetz, Beregszászsal 's Vári helysé-
gével.

I. *Munkátszal* ditsekedhetik ez a' Vármegye,
melly győzhetetlen vár, magas kősziklán építetve;
ennek a' kősziklának alatta van a' város, mellyben
lakik az Görög Püspök.

II. *Vári* jó helység.

III. *Beregszászról* neveztetett a' Vármegye.

XIV. M A R A M A R O S Vármegye.

Comitatus Maramarosiensis.

Maramáros vagyon épen útoljára,
Melly kedves hazánknek egyik fő határa.
Itt van Hufzt, 's kősziklán épült erős-
vára,

Maramáros vára, melly állott fokára.

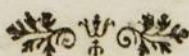
I. *Hufzt* magas kősziklán épültt erős várá-
val ékes.

ii. *Viske* jó fonó szövő Nemetek lakják.

III. *Róna* - *Széken* 2000. kő - sőt ásnak ez-
teudónként.

D

IV.

IV. *Sziget* ékes a' Vármegye Székével, és oskolájával.

V. *Maramaros* erős vár~~ola~~.

Vagynak ezen kívül az országban még Jászok és Kunok.

I. A' J Á S Z S Á G.

Regio Philistæorum, seu Jazygum, itt vagyon:

- I. *Árok* - Szállás népes kövér földű helység.
- II. *Jász* - *Apáti* igen tágas szép hely.
- III. *Jász* - *Berény* nagy helység, a' Léél kúrtjéről híres.

II. NAGY KUNSÁG.

Cumania Major.

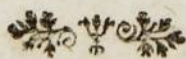
- I. *Madarasz* népes hely.
- II. *Kartzag-Uj-Szállás* kövér földű helység.

III. K I S K U N S Á G.

Cumania Minor.

- I. *Kún Sz. Miklós*.
- II. *Szabad-Szállás*, és
- III. *Filép-Szállás* tágas és népes helységek.

MÁ-

MÁSODIK RÉSZ.

MAGYAR ORSZÁGNAK POLGARI ÁLLPOTJARÓL.

I. SZAKASZ.

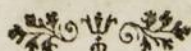
§. I.

Magyar Ország, Polgári állapotjára nézve, két rendből áll, tudni-illik, a' Királyból, és az Ország Tagjaiból.

§. II.

A' KIRÁLYRÓL.

Ez időben birja és igazgatja kedves hazánkat, még pedig örökös jussal a' Felséges Austriai Ház. Melly örökös Jussába szállott Leopold Tsásfár alatt 1687. mivel annak előtte a' Királyokat Pesten, a' Rákos mezején, szokták választani.

§. I I I.

Leopoldnak nagy érdeme és a' Magyarokhoz mutatott szivefsége kényszerítette és indította a' Magyart arra, hogy az Országot által-adná a' fiú ágra nézve Leopoldnak. Melly érdem és szivefség ebben állott: a' Magyar tehetetlen lévén megfelelni a' Törökök fene karjoknak, melly Buda városát közel 150 esztendeig bírta, Leopoldhoz folyamodott és nem minden hafzon nélkül tőle segítséget kért; ki-is készen vólt a' Magyarokat óltalmazni, és a' Törököket az Orzágból ki-hajtani.

§. I V.

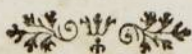
Ezen szivefségéért Leopoldnak 1687. esztendőben tsak a' fiú ággal közöltetett ez a' Hatalom, és ez az Ország: de VI. Károly Tsászárr, nem hagyván maga után férjfit, azt a' leány ággal-is közöltetett 1723.

§. V.

A' Király hatalma kiterjed a' következőkre.

I. Ő tehet valami paraszt személyt Nemessé, a' Nemest Gróffá 's Bárová.

2. Ő

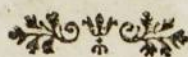

2. Ő adhat a' fő Papoknak Papi jószágokat, a' Nemes Embernek örökös tundufokat, és fő Tifztséget.
3. A' Király hirdethet Ország-gyűlést, katonákat fogadhat, és közönséges fel-ülést parantsolhat az Országban; vagy frigyét köthet az ellenséggel.
4. Ő reá száll a' mag nélkül meg-holt Nemes Embernek egész öröksége, és a' Papi jószág-nak jövedelme.
5. Nem külömben a' pénz verés, a' sóval-való kereskedés, a' puskapor készítés, és a' Postáknak, Harmintzadóknak felállítása a' Királyi magános jufra tartozik.
6. Egyedül ő adhat Gratztiát a' halálos raboknak.

§. V I.

Ezeket pedig, t.i: a' következendők az Ország Statufinak meg-egyezésekből tfelelkfzi:

1. Uj Törvényeknek szabását, vagy a' régieknek meg-változtatását.
2. A' Portiónak szaporítását, vagy kissebbitését.
3. A' Palatinus választását.
4. Az Idegeneknek a' Magyar Nemesek közzé-való vételet.
5. Valamelly Városnak Királyi várofsá-való tételét.

I I. S Z A K A S Z.

A Z O R S Z Á G T A G J A I R Ó L.

§. I.

A' Király hatalma alatt vannak, mind a' Nemefek, mind a' Nemtelenek.

§. I I.

A' Nemefek kétfélék, Papi és Világi Nemefek.

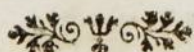
A' Papi Nemefek közzé számláltatik minden Római Catholica hiten lévő ízerzetes, a' kiket rövideden Venerabilis Clerusnak neveznek.

A' Prælatufok alatt értetik: az Érfek, Püspök, Abbas és Præpost.

A' Clerus Privilegiuma ez.

1. Magok személyekben a' külső forumtól szabadofok.
2. A' közönséges adótól, és szolgálattól ürefek.
3. A' Királyi Dézma őket illeti, mellyből Sedecimát adnak a' Piebánufoknak.
4. Az halálos raboknak van nálök menedék helyek.

A' Vi-

A' Világi Nemesek közzé számláltatnak.

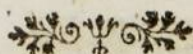
I. A' Magnások, a' kik Fejedelmek, Grófok, Bárók és Püspökök.

Ezeknek Privilegiumai a' következők :

1. Ók viselnek az Országban fő Tifztségeket, és első vokok vagyon a' Dietán.
2. Van Jus gladii, az az: Főben járó Törvény Székek a' Király engedelméből.
3. Magok Causájokban Prokátort tehetnek.
4. Különös Királyi levéllel hivatnak a' Dietára, ott a' fő Táblánál ülnek és díjok 400. forint.

II. A' köz Nemesek, a' kik, vagy Possessionatus Nemesek, az az, a' kiknek Jobbágyok van, vagy Ármálisták, kiknek Privilegiumai ezek:

1. Egyedül a' Királytól függenek.
2. Meg-fogni, büntetni, 's jószágaikban meg-károfitani nem lehet, hanemha, tztitáltván, törvényesen meg-nyeretetnek.
3. A' Portiótól, Katona tartástól, vámoktól, és egyéb szolgálatoktól ürefek.
4. Dézmát nem adnak; de magok 'soldjokon az Országért tartoznak hadakozni.

5. Magok jószágokban annak hasznával szabadon élhetnek.
6. Jobbágyaiktól Kilentzedet vehetnek.
7. Örökös jószágot birhatnak az Országban; Vármegyei Tifztségeket viselhetnek. Díjak 200. forint.
8. Ha idegen Országba tzeitálnék, nem köteles, hogy menjen.

§. I I I.

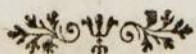
A' Nemtelen háromféle. Ugy mint

1. Királyi Városnak lakofai.
2. Liberæ Migrationis, vagy Szabad menetelűek.
3. Subditi, Jobbagyones, Jobbágyok.

Ezek

1. Örökös jószágot személyek szerént nem birhatnak.
2. A' Nemes Emberrel nem törvénykezhettek; hanem a' Szabados Városbéliek helyett a' Tanáts, a' Jobbágyok helyett a' Földes Urak folytathatják törvényesen azoknak ügyeket.

III. S Z A K A S Z.

AZ ORSZÁG IGAZGATÁSÁRÓL.

§. I.

Az Ország igazgatásának háromféle módja van, t. i: az Ekklesiái, Hadi, és Polgári.

§. II.

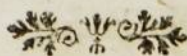
AZ EKKLESIAI DOLGOKRÓL.

Az Ekklesiái dolgok igazgattatnak az Érsekek és Püspökök által, kik a' magok Dietzéfiseikben Káptalanjaikkal együtt folytatják az Ekklesiát, házasságot, Testamentomokat illető dolgokat, és a' Papoknak életekre vigyáznak.

§. III.

A' HADI DOLGOKRÓL.

A' hadi dolgok igazgattatsak a' Belli-cum Consilium által, a' melly mostan Bétsben vagyon.

§. I V.

A' POLGÁRI KÜLSŐ DOLGOKRÓL.

A' Polgári külső Dolgokat igazgatja :

1. A' Diæta.
2. A' Királyi Cancellaria.
3. A' Felsőges Királyi Helytartó-Tanáts.
4. A' Királyi Kamarák.
5. Az Ország Törvény Székei.

§. V.

A' DIÆTÁRÓL:

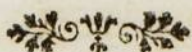
Az Ország Gyűlése, avagy a' Diæta tartatott régenten Pesthez nem mefzize a' Rákos mezején; most pedig Pofonyban, a' hová Királyi Levelekkel hivatatnak az Ország Statufai.

§. V I.

Az Ország Tagjai négy Statufokból állanak

1. Status Ven. Clerus vagy a' Papi Rend.
2. Status Magnatum, a' Méltóságos Urak.
3. Status Nobilium, a' Nemesek Statufa.
4. Status Regiarum & Montanarum Civitatum,
a' Királyi és a' Bánya Városoknak Statufa.

§. VII.

§. V I I.

Ezen Statufok különös palotában ülnek két Táblához. Mellyeknek egyike, t. i: a' Felsőbb vagy fő Rendek Táblájának; a' másika pedig az alsóbb, vagy Nemefek Táblájának neveztetik.

§. V I I I.

I. A' Főbb Táblához ülnek illy renddel:

Első a' Tábla Præfese a' Palatinus, kinek jobb kezéhez ülnek a' két Érfekek, a' Püspökök, a' Szent Márton fő Apátur, és a' Paulinufok Generáljok. Bal kezéhez az Ország Bárói, a' Szent Koronának két őrizői, és a' fő Ispányok. Ugyan ezen palotában ülnek a' Magnáfok a' Táblán kívül.

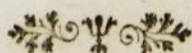
II. Az Alsóbb Táblához ülnek.

Első a' Tábla Præfese a' Personalis, hol ül a' Királyi Tábla, a' Papi Rend, a' Vármegyéknek, és a' Királyi Városoknak Ablegatuú különös Táblákon.

§. I X.

A' Diætán folytatatnak

1. A' Király Propositíói.
2. A' Portió nagyobbítása, vagy kissebbitése.
3. Uj

3. Uj Törvény szerzés, vagy a' régi Törvénynek meg-valtoztatása, és más egyéb közönséges dolgai az Országnak. Mellyek mind a' Király helyben hagyása által végeztetnek-el.

§. X.

A' kik a' Diátán meg-nem jelennek, ha Magnás, 800. forintot; ha Nemes, 400. forintot fizet; a' ki pedig engedelem nélkül a' Diátáról el-mégyen, két annyira büntettetik.

§. X I.

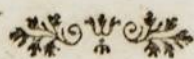
A' CANCELLARIÁRÓL,

A' Királyi Cancellária Bétsben vagyon, melly az Országnak, mind közönséges dolgait, (a' hadi dolgokon kívül) mind magános dolgait folytatja; és a' Király nevében minden parantsolatokat ad-ki.

§. X I I.

A' CONSILIUMRÓL,

A' Felsőleges Locumtenentiale Consilium Pofonyban vagyon. Ennek Præfese a' Palatinus. Most Præfese a' Felsőleges Albert Her-

Hertzeg, lévén mellette. 22. Tanátfos Uri
személyek.

§. X I I I.

Ez viszi végbe,

- I. A' Diæta végezéseit.
- II. Az Országnek Majorkodafait, és Polgári dólgaít, a' Törvényes dólgakon kívül, ez szokta igazgatni.

§. X I V.

A' KIRÁLYI KAMARÁKRÓL,

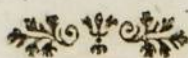
A' Kamarák vigyáznak a' Királyi jövedelmekre, mellyek négy rendben vagynak.

1. A' *Pofonyi Kamara*, melly vigyáz az Alsó Magyar Országnek jövedelmére.
2. A' *Szepefi Kamara*, a' melly Káfsán vólt, ez vigyáz a' Felső Magyar Országnek Királyi jövedelmére.
3. A' *Kórmótzsi Kamara*, melly a' Bányakra, és pénz verésre vigyáz.
4. A' *Tómósvári Kamara*, melly vigyáz a' Banátban lévő jövedelemre.

§. X V.

A' Király jövedelme van,

I. A'

1. A' Korona javaiból, mellyek a' Királyi Bánya Városok, a' Kunok, és Jászok, a' Diós-Györi, Ó-Budai, VILLEGRÁDI, és egyéb Dominiumok.
2. A' Fiscalis, és vacans Püspöki jószágból.
3. A' Bányákból, Sóból, Harmintzadókból, Vá-mokból, és az Ország adójából.

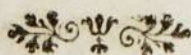
§. XVI.

Az Ország Polgári Törvény Székei két-félék: Nemeleké, és Nemteleneké.

§. XVII.

A' Nemeseknek négy Törvény-székek vagon, úgy-mint.

1. A' *Septemviralis Tábla*: a' melly kétszer esik egy esztendőben, a' mellyben a' Praeses, a' ki a' Palatinus, is. Alféfiorokkal együtt a' Királyi Tábláról appellált Causákat végképpen decidálja; a' honnan tellyebb appellálni nem lehet.
2. A' *Királyi Tábla*, *Tabula Regia*, Pesten vagon. Ennek Praesese a' Personalis, ki - is több Alféfiorokkal együtt vizsgálja a' Nemeseknek fontos ügyeket; és mind azokat, mellyek az alsóbb Székekről ide hozatának.
3. A' négy *Dicasterialis Táblák*, az Országnek négy Kerületi szerént: az 1. Nagy-Szombatban
2. Közegen. 3. Eperjelen. 4. Debretzenben.

ben. Mindenik Tábla áll egy Praefesből, négy Assessorokból, és egy Notariusból.

Ezekre a' Táblákra tartoznak kiváltképen ezek:

1. Az adófságnak vi'sgálása, ha 1000. forintnál több.
2. A' jofzágban-való Successiók, és Divisiók, és
3. A' Tutorok tutorságának meg-vi'sgálása.
4. A' Vármegye Táblai, mellyek minden Vármegyékben vagynak; mellyeknek fejei 'a' Főispányok.

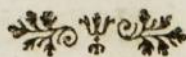
§. XVIII.

A' köz lakofoknak Törvény Szekeik.

1. A' Királyi Városbélieknek az ott lévő Tanáts, a' honnan a' Causák vitetnek a' Tárnok-székre, melly Budán vagyon, vagy a' Personalis eleibe.
2. A' Mező-Városbélieknek, vagy falusiaknak első Törvény-székek az ott lévő Tanáts, a' honnan appellálni lehet, vagy a' földes Úrra, vagy a' Vármegyére:

§. XIX.

I. A' Magyarok élnek a' Tripartitummal, mellyet egyben szedett Verbótzsi István. Nevezik ezt Corpus Juris Hungaricinak. Ez
appro-

approbáltatott 1514ben Felséges Király
Uladislaus által.

2. Az Diátán végezett Decretummal.

IV. S Z A K A S Z.

A' COMMUNITÁSOKRÓL ÉS HELY- SÉGEKRŐL.

§. I.

Hazánkban a' Helységek háromfélék.

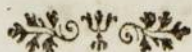
1. *Szabad Királyi Városok*, *Liberæ Regiæque Civitates.*
2. *Szabad és Mező-Városok*, *Oppida*, és *faluk* *Possessiones.*
3. *Jobbágy Helységek*, *Prædia.*

§. I I.

A' Királyi Városok három rendben vagy-
nak :

1. Királyi Bánya - Városok. Ezek katonákat nem tartanak.
2. Tárnok Mester alatt lévő Királyi Városok.
3. A' Personalis igazgatására bizott Királyi Városok.

§. III.

§. I I I.

A' Királyi Városoknak Privilegiumi
ezek.

1. Egyedül a' Királytól függenek.
2. Magok földöken tartatnak Nemeseknek, és a' Diétára különös Királyi levéllel hivatatnak.
3. Törvénykezhetnek akármelly Nemesekkel, és köz név alatt örökös jószágot-is birhatnak, de már ez-is igen meg-szorított. 1542. Art. 33. és 34.
4. Van Jus gladii.
5. Vámot nem fizetnek.

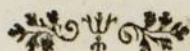
§. I V.

A' Szabad Városok négy félek.

1. *Jász és Kun Helységek*, mellyek földes Urak és Vármegyék alatt nintsenek. Fő Birájok a' Palatinus, kinek képében egy Palatinalis fő Kapitány, és három Districtualis alsóbb Kapitányok által igazgattatnak.
2. *Hajdú Városok*, Szabolts Vármegyében, a' kik különös Széket tartanak egy Kapitány alatt.
3. *Érségi Nemes Helységek*, vagy *Prædialisták*, mint Vajka, és Verebély, a' kiknek különös Palatinusok és Vitze-Ispányok vagyon.
4. Vagynak más szabados Helységek - is, a' kik magok Privilegiumokkal élnek, és nem a'

E

fól.

földes Urtól , hanem a' Vármegyétől füg-
genek.

§. V.

Jobbágy Helységek azok , a' mellyek földes Urak alatt vagynak , Novát , Decimát , javaikból adnak , és mind a' Vármegyének , mind a' földes Uraknak , rendes ízolgáltatokat tenni tartoznak.

V. S Z A K A S Z.

A' R E L I G I Ó R Ó L , V A G Y
V A L L Á S R Ó L.

§. I.

Négy különböző Vallás vagyon Ma-
gyar Országban , egymint :

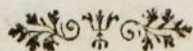
1. A' Romano - Catholica , vagy Pápista.
2. Az Evangelica , vagy Lutherána.
3. A' Reformáta , vagy Kálvinista.
4. A' Görög , vagy Orosz Vallás.

} Evangelica

§. I I.

A' Dominans , vagy helyesebben , a' Do-
minantis Religio a' Pápista , mellyet a' Pa-
pi Rend tanít és igazgat.

§. III.

§. I I I.

A' Papi Rendre tartoznak a' következendők:

I. Az Esztergomi Érsek, a' ki egyszer'smind Primás-is, ez alatt van hat Püspök, ugymint:

1. Egri.		4. Vátzi.
2. Nitrai.		5. Pétfi.
3. Győri.		6. Veszprémi.

II. A' Kalotfai Érsek, a' ki egyszer'smind Bártfi Püspök, ez alatt van három Püspök, ugymint.

1. Bártfi.
2. Váradi.
3. Tsánadi.

III. Az Apátúrok, kik között fő a' Szent Márton, Abbates.

IV. A' Præpositok, Præpositi.

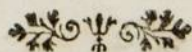
V. Káptalanok, Capitula.

VI. Konventek, Conventuales.

VII. Szerzetefek, Religiosi.

E 2

VIII.

VIII. Plébánusok, Plebani.

IX. Apátza Szűzek, Virgines Claustrales.

§. I V.

Három Academiája van Hazánknek,
ugymint,

1. Nagy - Szombati,
2. Búdai, és
3. Kaffai.

§. V.

A Z E V A N G E L I C A,
Avagy Lutherána Vallásról,

Második Vallás az Evangelica, melly-
nek hat főbb oskolája vagon, ugymint a'

1. Pofonyi 2. Sopronyi 3. Eperjesi 4. Késmárki		5. Lötsei 6. Gömöri, és négy
Superintendense. |
|---|---|--|

§. VI.

§. VI.

A' R E F O R M Á T A,

Vagy Kálvinista Vallásról,

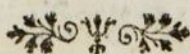
Az harmadik Vallás a' Reformata vagy Kálvinista, ennek van két főbb oskolája, tudni-illik, a' Pataki és Debretzéni.

A' Pataki Collegiumnak fő Curatora T. N. és Vitézlő Szathmáry Király György Ur, a' Professzorai: Szentefi János,
 - - - - Szent-Györgyi István,
 - - - - Ori Filep Gábor, és
 - - - - Szilágyi Márton.

A' Debretzéni Collegiumnak fő Curatora T. N. és Vitézlő Vay István Ur, a' Professzorai: Szathmáry Paxi István,
 - - - - Varjas János
 - - - - Hatvani István
 - - - - Sinai Miklós:

És négy Superintendense. Vagynak ezen kívül négy kisebb oskolák, ugymint:

1. Lofontzi.		3. Ketskeméti. és
2. Miskóltzi.		4. Kőrösi.

§. VII.

A' GÖRÖG VAGY OROSZ,
VALLÁSRÓL.

A' negyedik Vallás a' Görög, mellyet többnyire a' Rátzok, Oroszok és Oláhok követnek. Ezek kétfélék:

- I. Unitusok azok, a' kik a' Római Religióhoz állottanak, kiknek a' fejek a' Szvidnitzai és a' Munkátfi Püspökök.
- II. A' Dissentiensek azok, a' kik a' Római Valláshoz nem állottanak, és a' Karlovitziai Érfektől függenek.

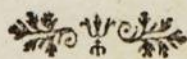
§. VIII.

A' 'Zidó Vallásnak a' Királytól és az Orzágtól nyertt szabadsága nints, hanem tfák a' földes Urak engedelmebből gyakoroltatik; de a' Bánya-Városban a' 'Zidó nem lakhatik.

§. IX.

AZ ORSZÁG TZIMERÉRŐL.

Magyar Orzágnak tzimere egy kétfelé osztalott pais, mellynek veres mezejű jobb ré-

részén láttatik négy fejer linea, melly a' nagy négy folyó vizeket jelenti, ugymint: a' Dunát, Tifzát, Drávát, Szávát. A' pais veres mezejü, másík felén láttatik három hegyen egy korona, a' mellynek közepében áll egy fejer Érfeki kettős kereszt.

§. X.

Most hatalmasan úralkodik, és hazánkat békefégesen, és anyai képen igazgatja Felséges MÁRIA THERÉSIA, Felséges első FERENTZ TSÁSZÁRNAK elmaradott özvegye, ki is 1717. esztendőbéli Majusnak 13. napján születetett és Attya halála után a' Királyi székben ült 1740ben, megkoronáztatván 1741ben nagy böltséféggel kezdett az Ország igazgatásához, kinek Symboluma: Justitia, & Clementia, Igazsággal 's kegyelméféggel.

V É G E.

